DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.18812933 ମୂଳ ପ୍ରବନ୍ଧ

ମହାଭାରତୀୟ ଘଟଣାବଳୀ ସଂପୃକ୍ତ ଲୌକିକ ବିଶ୍ୱାସବୋଧର ସ୍ଥାନ - ଭୀମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ଏକ ଅଧ୍ୟୟନ

ମମତା ରାଣୀ ବାରିକ୍

ସଂକ୍ଷିପ୍ତସାର :

ଜୀବନ ଯେତେ ଆଧୁନିକମୟ ହୋଇଉଠିଲେ ମଧ୍ୟ ଲୋକମାନସିକତା ମଣିଷ ହୃଦୟର ସୂକ୍ଷ୍ମତନ୍ତ୍ରୀରେ କେଉଁଠି ନା କେଉଁଠି ନିନାଦିତ ହେଉଥାଏ। ଏହା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ହୋଇପାରେ ଅଥବା ବିଶ୍ୱାସବୋଧର। ପୁଣି ସେହି ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଯେବେ କୌଣସି ସାହିତ୍ୟରେ ରୂପାୟିତ ହୁଏ ତାହା ତାର ବିଶ୍ୱାସକୁ ଦୃଢୀଭୂତ କରେ। ସେଥିରେ କୌଣସି ଐତିହାସିକ ପ୍ରାମାଣିକତା ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଧୀରେ ଧୀରେ ସମାଜରେ ସଂଚରିତ ହେବାକୁ ଲାଗେ। ଲୋକମୁଖର କାହାଣୀ ସାହିତ୍ୟର ରୂପନେଉ ଅଥବା ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଭାବ ଜନମାନସରେ ପ୍ରଚାରିତ ହୋଇ ସ୍ଥାନୀୟ ଘଟଣାବଳୀ ସହ ସଂପୃକ୍ତ ହେଉ ଏହି ଉଭୟ ମଧ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କ ବନ୍ଧନର ସୁଦୃଢତା ବାରିହୋଇପଡେ। ଏହିପରି ଏକ ସଂପର୍କର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ହେଉଛି ବାଲେଶ୍ୱରସ୍ଥିତ ଭୀମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର। ଉକ୍ତ ମନ୍ଦିରର ପ୍ରାଚୀନତା , ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ସମୟର ପ୍ରଚଳିତ ମହାକାବ୍ୟର ବୃତ୍ତାନ୍ତ ସହ ସଂପର୍କିତ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ତଥା ଏଠାକାର ପର୍ବପର୍ବାଣୀ , ଲୋକବିଶ୍ୱାସ ଓ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସମୟର ସ୍ଥିତି ସଂପର୍କରେ ଉକ୍ତ ନିବନ୍ଧଟିରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି।

ପ୍ରମୁଖ ଶବ୍ଦାବଳୀ:

ଲୌକିକ ବିଶ୍ୱାସ , କିମ୍ବଦନ୍ତୀ , ମନ୍ଦିର , ପଂଚୁପାଣ୍ଡବ , ବିଶ୍ୱାସବୋଧ , ଲୋକକଥା , ଭୀମେଶ୍ୱର , ସ୍ମାରକୀ , ମହାକବ୍ୟ।

ଉପକ୍ରମ :

ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି ରାମାୟଣ, ମହାଭାରତ ପରି ମହାକାବ୍ୟ ରଚନାର ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ଲୋକଜୀବନ ଓ ଲୋକସମାଜର ପ୍ରେରଣା ରହିଥିଲା। ଲୋକସମାଜରେ ପ୍ରଚଳିତ ପ୍ରଥା, ପରମ୍ପରା ତଥା କାହାଣୀକୁ ଆଧାର କରି ମହାକାବ୍ୟର କଥାବସ୍ତୁ ଗତିଶୀଳ ହୋଇଥିଲା। ହେଲେ ଏହା ମଧ୍ୟ ଅସ୍ୱୀକାର କରାଯାଇ ନପାରେ ଯେ, ଏହି ମହାକାବ୍ୟର କଥାବସ୍ତୁ ଲୋକଜୀବନକୁ ଓ ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସକୁ ବହୁଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ କରିଆସିଛି, ଯାହାର ପ୍ରମାଣ ସ୍ୱରୂପ ସେହି ମହାକାବ୍ୟ ସମ୍ପର୍କିତ ଘଟଣାବଳୀର କ୍ଷେତ୍ର ଓ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ପ୍ରଭାବକୁ ଅଦ୍ୟାବଧି ଲୋକମାନେ ସ୍ୱୀକାର ଓ ସମ୍ମାନ କରିଆସୁଛନ୍ତି। ତେଣୁ ଉଭୟ ମହାକାବ୍ୟିକ କଥାବସ୍ତୁ ଓ ଲୌକିକ ବିଶ୍ୱାସବୋଧ ଯେ ପରସ୍ପର ଗଭୀର ଭାବରେ ସମ୍ପର୍କିତ , ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ରୂପେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇପାରେ। ଏହି

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅନ୍‌ଲାଇନରେ ପଢିବାପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତୁ

Quick Response Code:

Available online at : https://pracheenews.com/

DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.18812933
Article No - BPP00386

ଯୋଗାଯୋଗ :
ମମତା ରାଣୀ ବାରିକ୍, ଗବେଷିକା,
ଫକୀରମୋହନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ବ୍ୟାସବିହାର, ବାଲେଶ୍ୱର ।
Email: barikmamata2001@gmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0001-2204-8481

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial Share Alike 4.0 License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work non commercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

For reprints contact: *pracheepatrika@rediffmail.com*

ପ୍ରାପ୍ତି	ସମୀକ୍ଷିତ	ଗୃହୀତ	ପ୍ରକାଶିତ
୧୪.୧୧.୨୦୨୫	୧୪.୧୨.୨୦୨୫	୨୫.୧୨.୨୦୨୫	୧.୦୨.୨୦୨୬

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ କିପରି ଉଦ୍ଧୃତ କରିବେ : ବାରିକ୍, ମମତା ରାଣୀ; ୨୦୨୬। ମହାଭାରତୀୟ ଘଟଣାବଳୀ ସଂପୃକ୍ତ ଲୌକିକ ବିଶ୍ୱାସବୋଧର ସ୍ଥାନ - ଭୀମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ଏକ ଅଧ୍ୟୟନ। ବାସ୍ତବତାର ପରିପ୍ରକାଶ ପ୍ରାଚୀ। ଭାଗ :୧୧, ସଂଖ୍ୟା : ଟ; ପୃଷ୍ଠା : ୪୪-୪୭।

ଉଭୟର ସମ୍ମିଶ୍ରଣ ଘଟିଥିବା ବହୁ ବିଶ୍ୱସନୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗନ୍ତାଘର ହେଉଛି ଆମର ଓଡିଶା ।

ପ୍ରକୃତିରେ ଅପରୂପ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ସମାହିତ କରି ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରିଚୟ ଧାରଣ କରିଥିବା ଓଡିଶା ତାର ଲୌକିକ ବିଶ୍ୱାସବୋଧକୁ ନେଇ ଗର୍ବିତ । ଏହି ବିଶ୍ୱାସବୋଧକୁ ଆଧାର କରି ତେଣୁ ଏଠି ରଚିତ ହୋଇଥିଲା ସାରଳା ଦାସଙ୍କ ମହାଭାରତ ଓ ବଳରାମ ଦାସଙ୍କ ଦାଣ୍ଡୀ ରାମାୟଣ ପରି ମହାକାବ୍ୟମାନ । ଓଡିଶାର ନୈସର୍ଗିକ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦ ଏହି କାବ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଉଜ୍ଜୀବିତ କରି ଏଥିରେ ଭରିଦେଇଥିଲା ମାଟିର ମହକ । ତେଣୁ ଏହାର ପ୍ରତି ଛତ୍ରେ ଛତ୍ରେ ଉତ୍କଳୀୟତାର ବାସ୍ନା ମହକିତ ହେଉଥିଲା । ତେଣୁ ଏହି କାବ୍ୟମାନଙ୍କରେ ସ୍ଥାନିତ ବିବିଧ କଥାବସ୍ତୁ ସହ ଓଡିଶାର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଚଳରେ ପ୍ରଚଳିତ କାହାଣୀର ସମ୍ପର୍କ ଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଛି । ଏହିପରି ବିଶ୍ୱାସ ଆଧାରିତ ଏକ ସ୍ଥାନର ନାମ ହେଉଛି ଭୀମେଶ୍ୱର । ମହାଭାରତର ପଂଚୁପାଣ୍ଡବଙ୍କ ବନବାସ ବେଳର ଏକ କାହାଣୀ ସହ ସଂପୃକ୍ତ ଏହି ଅଂଚଳ ।

ଅବସ୍ଥିତି ଓ ପ୍ରାଚୀନତା :

ଓଡିଶାର ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲା ଅନ୍ତର୍ଗତ ଏକ ପୌରାଣିକ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଆଶ୍ରିତ ସ୍ଥାନ ହେଉଛି ଭୀମେଶ୍ୱର । ଏହା ବାଲେଶ୍ୱର ମୁଖ୍ୟ ସହରଠାରୁ ପ୍ରାୟ ୨୦ କି.ମି ଦୂରରେ ଥିବା ଚକୁଳିଆ ଗ୍ରାମରେ ଅବସ୍ଥିତ । ରେମୁଣା ବ୍ଲକର ପତ୍ରିପାଳ ପଂଚାୟତ ଅନ୍ତର୍ଗତ ନଈଗୋପାଳପୁର ମଉଜାରେ ଏହା ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ସ୍ଥାନ । ୨୦୦ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରୁ ପ୍ରାଚୀନ ମନ୍ଦିର ଏଠାରେ ଅବସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ସହ ସଂପର୍କିତ କାହାଣୀ ମହାଭାରତର କଥାବସ୍ତୁ ତଥା ଦ୍ୱାପର ଯୁଗ ସହ ସଂପର୍କିତ ।

ଭୀମେଶ୍ୱରର କିମ୍ବଦନ୍ତୀ :

ଲୋକକଥା ରହିଛି ଯେ , ଦ୍ୱାପର ଯୁଗୀୟ ମହାଭାରତ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଥିବା ଭୀମ ଓ ମଣ୍ଡାଖିଆ ଅସୁର ଲଢେଇର ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଏହି ଅଂଚଳରେ ବସବାସ କରିଥିଲେ । ତତ୍‌କାଳୀନ ସମୟରେ ଏହି ଅଂଚଳଟି ପାହାଡ ଓ ଜଙ୍ଗଲରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । ସେହି ଜଙ୍ଗଲରେ ସେମାନେ କିଛିଦିନ ରହିବା ପରେ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଚକୁଳିଆ ନାମ୍ନୀ ଏକ ବ୍ରାହ୍ମଣର ନିମନ୍ତ୍ରଣ କ୍ରମରେ ତାଙ୍କ ଘରେ ମଧ୍ୟ କିଛିଦିନ ରହିଥିଲେ । ସେହି ସମୟରେ ଉକ୍ତ ଅଂଚଳରେ ଏକ ଅସୁରର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ ରହିଥିଲା । ଏହି ଅସୁରକୁ କେହି କେହି ବକାସୁର ବା ମଣ୍ଡାଖିଆ ଅସୁର ନାମରେ ଜାଣନ୍ତି । ଗ୍ରାମର ଅନେକ କ୍ଷତି ହେବାପରେ ସବୁଲୋକ ମିଳିତ ହୋଇ ଆପୋଶ ବୁଝାମଣା ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରତିଦିନ ଗୋଟିଏ ପରିବାରରୁ ଶଗଡାଏ ମଣ୍ଡାପିଠା ଓ ଜଣେ ମଣିଷ ଯିବାର ସମାଧାନ କରାଯାଇଥିଲା । ସମୟାନୁସାରେ ଚକୁଳିଆ ବ୍ରାହ୍ମଣର ପରିବାର କ୍ରମ ଯେବେ ଆସିଲା ମାତା କୁନ୍ତୀ ପୁତ୍ର ଭୀମକୁ ମଣ୍ଡା-ପିଠା ଶଗଡ ନେଇ ରାକ୍ଷସ ନିକଟକୁ ଯିବାକୁ ମତ ରଖିଥିଲେ ଏବଂ ଏଥିରେ ଚକୁଳିଆ ମଧ୍ୟ ରାଜି ହୋଇଥିଲା । ଭୀମ ବାଟରେ ଗଲାବେଳେ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସବୁ ମଣ୍ଡାତକ ଖାଇଦେଇଥିଲେ ଓ ସେହି ଶଗଡରେ ପଥର ଲଦି ରାକ୍ଷସ ନିକଟକୁ ଯାଇଥିଲେ । ପ୍ରସଙ୍ଗକ୍ରମେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତୁମୁଳ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା । ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ଅଭିଶାପ କାରଣରୁ ଯୁଦ୍ଧର ପ୍ରଥମ କାଳରେ ଭୀମ ହାରିଯାଇ ଥିଲା । ମାତ୍ର କୃଷ୍ଣଙ୍କର ଶଙ୍ଖନାଦ ଶୁଣି ଉଠିବା ପରେ ଶିବଙ୍କୁ ଆରାଧନା କରି ସେ ରାକ୍ଷସର ନିଧନ କରିଥିଲା । ରାକ୍ଷସର ମୃତ୍ୟୁପରେ ଉକ୍ତ ଅଂଚଳରେ ଶାନ୍ତି ବିରାଜମାନ କରିଥିଲା ଓ ପଂଚୁପାଣ୍ଡବ ସେଠାରେ କିଛିଦିନ ରହି ଆଗକୁ ଅଗ୍ରସର ହୋଇଥିଲେ । ଏହା ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି ଯେ , ଏଠାରୁ ଯିବାପରେ ମୟୂରଭଞ୍ଜର ଶମୀବୃକ୍ଷଠାରେ ସେମାନେ ନିଜର ଅସ୍ତ୍ର ତ୍ୟାଗକରି ଅଜ୍ଞାତବାସରେ ରହିଥିଲେ ।

ଭୀମ ଓ ରାକ୍ଷସ ବୃତ୍ତାନ୍ତର ବହୁବର୍ଷରପରେ ଏହି ସ୍ଥାନଟି ଅବହେଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ଏବଂ ଏହାର ଜଙ୍ଗଲ ଓ ପାହାଡ ଆଦି ପ୍ରାୟ କ୍ଷୟ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସେହି ଅଂଚଳ ଓ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକରେ ଜନବସତି ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା ଓ ଲୋକମାନେ ଚାଷକାର୍ଯ୍ୟ କରି ବସବାସ କରୁଥିଲେ । ମାତ୍ର ଉକ୍ତ ଅଂଚଳର କୃଷକମାନଙ୍କ ଚାଷକାର୍ଯ୍ୟରେ ଷଣ୍ଡମାନେ ବହୁ ବ୍ୟାଘାତ ଘଟାଉଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଗଲା । ସବୁଚାଷୀ ମିଳିତ ହୋଇ ସ୍ଥାନୀୟ ଜମିଦାରଙ୍କ ନିକଟରେ ଅଭିଯୋଗ କରିଥିଲେ । କିଛିଦିନ ପରେ ଜମିଦାରଙ୍କୁ ସ୍ୱପ୍ନାଦେଶ ହୋଇଥିଲା ଯେ ଭୀମ ଓ ରାକ୍ଷସର ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିବା ସ୍ଥାନରେ ଗୋଟିଏ ଶିବ ମନ୍ଦିର ସ୍ଥାପନ କରିବା ପାଇଁ , ଯାହା ଦ୍ୱାରା ସେହି ଷଣ୍ଢ ଉପଦ୍ରବରୁ ରକ୍ଷା ମିଳିପାରିବ । ସ୍ୱପ୍ନାଦେଶାନୁଯାୟୀ ଜମିଦାର ସେଠାରେ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ

କରିଥିଲେ। ମନ୍ଦିରରେ ଲିଙ୍ଗ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଖିଚିଂରୁ ସେଠାକୁ ବିଗ୍ରହ ଆସିଥିଲା ଏବଂ ମନ୍ଦିରରେ ଜୀବନ୍ୟାସ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା ଯାହା ଭୀମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ନାମରେ ଆଜି ପରିଚିତ।

ମନ୍ଦିର ବିଗ୍ରହ ସ୍ଥାପନରେ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ରତା :

ମନ୍ଦିର ପ୍ରସ୍ତୁତି ପରେ ମନ୍ଦିରରେ ବିଗ୍ରହ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ବିବିଧ ବିଚାର ବିମର୍ଶ ପରେ ପଂଚୁପାଣ୍ଡବଙ୍କ ସ୍ମୃତି ସହ ସଂପର୍କ କରି ଏଠାରେ ପଂଚଲିଙ୍ଗ ବିଶିଷ୍ଟ ବିଗ୍ରହ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଯାଉଥିଲା ଏବଂ ତାହା ଧବଳେଶ୍ୱରଙ୍କର ସ୍ୱରୂପ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ହୋଇଥିଲା। ଖିଚିଂରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆଦେଶାନୁଯାୟୀ ଏପରି ବିଗ୍ରହ ପ୍ରସ୍ତୁତି ହୋଇ ଏଠାକୁ ଆସିଥିଲା ଏବଂ ଗ୍ରାମର ଜଣେ ବୟୋଜ୍ୟେଷ୍ଠ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମନ୍ଦିରରେ ଜୀବନ୍ୟାସ ଦିଆଯାଇଥିଲା। ଏହାମଧ୍ୟ ଲୋକକଥା ରହିଛି ଯେ, ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏଠାରେ ଜୀବନ୍ୟାସ ଦେଇଥିଲେ ଛମାସ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଦେହତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ, ଯାହା ଏହି ଦେବତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷତାର ପ୍ରମାଣ ଦେଇଥାଏ। ବିଶେଷ ଭାବରେ ଧବଳେଶ୍ୱରଙ୍କ ପଂଚଲିଙ୍ଗ ବିଶିଷ୍ଟ ବିଗ୍ରହ ଏହି ମନ୍ଦିରର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟତା ପ୍ରକାଶ କରିବା ସହ ପଂଚୁପାଣ୍ଡବଙ୍କ ସ୍ମୃତିର ଗାଥାକୁ ସ୍ମରଣ କରାଇବାରେ ସହାୟକ ହେଉଛି ଅଦ୍ୟାବଧି।

ନାମକରଣର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା :

ଭୀମ ଏହି ସ୍ଥାନରେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ରାକ୍ଷସର ନିଧନ କରି ଲୋକମାନଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ କରିଥିବା ହେତୁ ଭୀମଙ୍କ ନାମାନୁଯାୟୀ ଏହି ଶିବ ମନ୍ଦିରର ନାମ ଭୀମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ରଖାଯାଇଛି। ଉଭୟ ଭୀମ ଓ ଈଶ୍ୱର ଅର୍ଥାତ୍ ଶିବଙ୍କ ସ୍ମୃତିଗାଥାର ଏହା ନିଦର୍ଶନ। କେତେକଙ୍କ ମତରେ ଭୀମ ଏଠାରେ ଶିବଙ୍କ ଆରାଧନା କରି ଯୁଦ୍ଧ ଜିତି ଥିବାରୁ ଏଠାକାର ନାମକରଣ ଏପରି ହୋଇଥିବା କୁହାଯାଏ। ପଂଚୁପାଣ୍ଡବଙ୍କ ପ୍ରତୀକ ସ୍ୱରୂପ ପଂଚଲିଙ୍ଗର ସ୍ଥାପନା ହୋଇଥିବାରୁ ପାଂଚଗୋଟି ଲିଙ୍ଗର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନାମକରଣ ଏଠାରେ କରାଯାଇଛି। ହେଲେ ଅନ୍ୟ ଚାରି ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ପ୍ରକୃତ ନାମ ବିଧି ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇ ନପାରିବା ହେତୁ ଏହାର ନାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇଛି। କେବଳ ଭୀମଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୁଖ୍ୟଲିଙ୍ଗର ନାମ ଭୀମେଶ୍ୱର ରହିଛି , କାରଣ ସେ ଏହି ଘଟଣା ସହ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସଂପୃକ୍ତ ଥିଲେ। ତେବେ ଅନ୍ୟ ଚାରୋଟି ଲିଙ୍ଗଙ୍କ ନାମ ହେଉଛି ନଣ୍ଡକେଶ୍ୱର , କଞ୍ଚବଟେଶ୍ୱର , ବକ୍ରେଶ୍ୱର ଓ ଚଣ୍ଡେଶ୍ୱର। ଏହା ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ ଯେ , ପଂଚୁପାଣ୍ଡବ ଚକୁଳିଆ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଘରେ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ଏବଂ ତାର ଉପକାର ପାଇଁ ସମଗ୍ର ଅଂଚଳ ରାକ୍ଷସ କବଳରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା , ତେଣୁ ଗ୍ରାମଟିର ନାମ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିର ନାମାନୁସାରେ ଚକୁଳିଆ ଗ୍ରାମ ରଖାଯାଇଛି।

ପଂଚୁପାଣ୍ଡବଙ୍କ ସ୍ମାରକୀ :

ଲୋକମୁଖରେ ପଂଚୁପାଣ୍ଡବଙ୍କ କାହାଣୀ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି କାହାଣୀର ସତ୍ୟତା ପ୍ରମାଣିତ କରିବା ନିମିତ୍ତ ବହୁ ସ୍ମାରକୀ ଏହିଠାରେ ପ୍ରାକୃତିକ ଭାବରେ ଉପଲବ୍ଧି ହେଉଛି ଯାହା ଏହି ଲୋକବିଶ୍ୱାସକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିଆସିଛି ଅଦ୍ୟାବଧି। ଏଠାରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଭୀମ ଅସୁରକୁ ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ଘୋଷାଡ଼ିବାର ଚିହ୍ନ, ଯୁଦ୍ଧରେ ଜିତି ସାରିବା ପରେ ଖୁସିରେ ଆତ୍ମହରା ହୋଇ ଆଣ୍ଠୁମାଡ଼ି ବସିବା ବେଳେ ଦୁଇ ଆଣ୍ଠୁର ଚିହ୍ନ ତଥା ପଂଚୁପାଣ୍ଡବଙ୍କ ରହଣି କାଳରେ ଭାତ ରାନ୍ଧି ପେଜ ନିଗାଡ଼ିବାର ଚିହ୍ନ ରହିଛି।

ଲୋକବିଶ୍ୱାସ :

ଭୀମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷତା ସଂପର୍କରେ ସମଗ୍ର ଅଂଚଳରେ ଅନେକ କଥା ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି ମନ୍ଦିର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କାଳରୁ। ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି ଯେ, ଏହି ମନ୍ଦିରକୁ ଆସି କେହି କେବେ ଶୂନ୍ୟ ହସ୍ତରେ ଫେରିଯାଏନା। ବହୁ ମାନସିକଧାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ମନସ୍କାମନା ଏଠାରେ ପରିପୂରଣ ହୋଇଥିବା ପ୍ରମାଣ ରହିଛି। ବିଶେଷତଃ ନିଃସନ୍ତାନମାନଙ୍କର ସନ୍ତାନ ପ୍ରାପ୍ତି, ସଙ୍କଟ ଦୂରୀକରଣ, ଅଭାବ ଅନଟନର ପ୍ରତିକାର, ବିବାହ ସମସ୍ୟାର ଦୂରୀକରଣ, ରୋଗମୁକ୍ତ, ଅନୀତିର ଦଣ୍ଡ-ବିଧାନ ପରି ଘଟଣାବଳୀର ଅନେକ କାହାଣୀ ଏହି ବିଶ୍ୱାସବୋଧ ସହ ଜଡ଼ିତ। ଏହି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷତାର ମହିମା ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଦୂରକୁ ଦୂରକୁ ବ୍ୟାପୀ ବହୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଳୁଙ୍କୁ ଭୀମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରକୁ ଟାଣି ଆଣିବାରେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସର ଦୃଢତା ବଜାୟ ରଖିବାରେ ସଫଳ ହୋଇଛି।

ପର୍ବପର୍ବାଣୀ :

ଭୀମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ମୁଖ୍ୟତଃ ତିନୋଟି ପର୍ବପାଳିତ ହୋଇଥାଏ। ଶିବମନ୍ଦିର ହୋଇଥିବା ହେତୁ ମହାଶିବରାତ୍ରି ଏଠାରେ ଖୁବ୍ ଭଲ ଭାବରେ ପାଳନ ହୋଇଥାଏ। ଦୀର୍ଘଦିନ ଧରି ଏଠାରେ ମକର ମେଳା ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ। ମକର

ସଂକ୍ରାନ୍ତିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଆଠଦିନ ବ୍ୟାପୀ ଏହା ଚାଲିଥାଏ। ଏହି ମେଳା ଭୀମାଷ୍ଟମୀ ପର୍ବ ନାମରେ ମଧ୍ୟ ପରିଚିତ। ଭୀମ ଓ ବକାସୁରର ଯୁଦ୍ଧ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ସ୍ମରଣ ରଖିବା ନିମିତ୍ତ ଏହାକୁ ପାଳନ କରାଯାଇଥାଏ। ଦଶହରାରେ ରାବଣପୋଡ଼ି ପରି ଭୀମାଷ୍ଟମୀ ପର୍ବର ଶେଷଦିନରେ ଏଠାରେ ମନ୍ଦିର ସ୍ଥାପନ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉତ୍‌ଥାନ ହୋଇଥିବା ହେତୁ ସେବେଠାରୁ ଚାଷୀମାନଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ନିମିତ୍ତ ଏଠାରେ ଅନାବୃଷ୍ଟି ଯଜ୍ଞର ଆୟୋଜନ କରାଯାଇଥାଏ।

ସାଂପ୍ରତିକ ସମୟର ପ୍ରଭାବ :

ସାଂପ୍ରତିକ ସମୟରେ ଭୀମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରର ବାର୍ତ୍ତା ଧୀରେ ଧୀରେ ପ୍ରଚାରିତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି। ଏହାରି ପ୍ରଭାବରେ ଆଖପାଖ ଅଂଚଳ ସହିତ ଅନ୍ୟ ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କରୁ ମଧ୍ୟ କିଛି କିଛି ଶ୍ରଦ୍ଧାଳୁ ଏଠାକୁ ଆସିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି। ଭୀମ ଓ ରାକ୍ଷସର ଲଢେଇ କାହାଣୀକୁ ମନେରଖିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ଯୁଦ୍ଧବେଳର ମୂର୍ତ୍ତି ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ଲୋକମାନେ ତୋଳିଛନ୍ତି। କାହାଣୀରେ କଥିତ ଘଂଚ ଜଙ୍ଗଲ ଓ ପାହାଡ଼ର ସ୍ଥିତି ଏବେ ଏଠାରେ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭୀମ ତଥା ପଂଚୁପାଣ୍ଡବଙ୍କ ସ୍ମାରକୀଗୁଡ଼ିକ ଅଦ୍ୟାବଧି ସେହି ପୌରାଣିକ ଗାଥାକୁ ଲୋକଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରାଇବାରେ ସଫଳ ହେଉଛି।

ଉପସଂହାର :

ବାସ୍ତବରେ ଲୌକିକ ବିଶ୍ୱାସ ଏବଂ ତାର ଶାବ୍ଦିକ ରୂପାୟନ ହୋଇ ଜନାଦୃତ ହେବାର ଘଟଣାବଳୀ ଲୋକମାନସିକତା ପ୍ରତି ସମ୍ମାନବୋଧର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନିଦର୍ଶନ। ଭୀମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ଏହି ସମ୍ମାନବୋଧର ଅନ୍ୟତମ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ। ଏହି ଅଂଚଳର ବୃତ୍ତାନ୍ତ ମହାଭାରତ ପରି ମହାକାବ୍ୟରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହେଉ ଅଥବା ମହାଭାରତୀୟ ବୃତ୍ତାନ୍ତକୁ ଉକ୍ତ ଅଂଚଳର ଘଟଣାବଳୀ ସହ ଯୋଡ଼ିବାର ପ୍ରୟାସ ହେଉ, ଏହି ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୌରାଣିକ ଘଟଣାବଳୀ ପ୍ରତି ଥିବା ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ପୁରାଣରେ ଲୌକିକତାର ପ୍ରଭାବକୁ ଦର୍ଶାଉଅଛି। ଲୋକବିଶ୍ୱାସର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ରୂପାୟଣ ତଥା କୃଷିସଭ୍ୟତା ପ୍ରତି ଦାୟିତ୍ୱବୋଧର ବାର୍ତ୍ତା ଏଠାକାର ପ୍ରଚଳିତ କିମ୍ବଦନ୍ତୀଗୁଡ଼ିକରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ। ଐତିହାସିକ ପ୍ରମାଣର ଅଭାବ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ କେତୋଟି ପ୍ରାକୃତିକ ସ୍ମାରକୀ ଓ ଲୋକମୁଖରୁ ପ୍ରଚଳିତ ତଥ୍ୟକୁ ଆଧାର କରି ବଂଚି ରହିଥିବା ଏହି ଭୀମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ବାସ୍ତବିକ୍ ମହାଭାରତ ମହାକାବ୍ୟରେ ଉତ୍କଳୀୟତାର ମହକକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ କରିବାରେ ସହାୟକ ହୋଇଛି।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

୧. ଦୀନବନ୍ଧୁ ପାଣିଗ୍ରାହୀ (ପୂଜକ) - ବୋଇତବାଙ୍କ ଗ୍ରାମ - ୭୪ ବର୍ଷ

୨. ଗଦାଧର ଜେନା - ଚକୁଳିଆ ଗ୍ରାମ - ୭୫ ବର୍ଷ

୩. ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ପଣ୍ଡା - ବୋଇତବାଙ୍କ ଗ୍ରାମ - ୮୦ ବର୍ଷ

୪. କମଳଲୋଚନ ରଥ - ବୋଇତବାଙ୍କ ଗ୍ରାମ - ୮୦ ବର୍ଷ

୫. ପ୍ରଦୀପ ମହାନ୍ତି - ଚକୁଳିଆ ଗ୍ରାମ- ୬୨ ବର୍ଷ

୬. ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ - ଚକୁଳିଆ ଗ୍ରାମ - ୭୦ ବର୍ଷ

୭. ତ୍ରିଲୋଚନ ପ୍ରଧାନ - ଚକୁଳିଆ ଗ୍ରାମ - ୫୨ ବର୍ଷ

❖ ❖ ❖